

DOI: 10.4274/tpa.46.13

Doğum öncesi anne adaylarına verilen emzirme ve anne sütü eğitiminin emzirme davranışları üzerine etkisi

The effect of prenatal breast-feeding and breast-milk training given to expectant mothers on the behaviour of breast-feeding

Şenay Onbaşı, Rıdvan Duran, Nükhet Aladağ Çiftdemir, Ülfet Vatansver, Betül Acunaş, Necdet Süt*

Trakya Üniversitesi Tıp Fakültesi, Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Anabilim Dalı, Edirne, Türkiye

*Trakya Üniversitesi Tıp Fakültesi, Biyoistatistik Anabilim Dalı, Edirne, Türkiye

Özet

Amaç: Günümüzde gebelik döneminde verilen eğitimin; emzirmenin başlangıcını, oranını ve süresini etkilediği gösterilmiştir. Bu yazıda, doğum öncesi dönemde verilen eğitimle anne adaylarının anne sütü ve emzirme konusunda bilgilendirilmesi ve eğitimin yararlarının vurgulanması amaçlanmıştır.

Gereç ve Yöntem: Anne sütüyle ilgili eğitimler gebelere haftada iki gün düzenlenmiştir. Her anne adayına doğum öncesinde bir kez eğitim verilmiştir. Veriler, anne sütü ve emzirme ile ilgili hazırlanan 42 sorudan oluşan bir anket aracılığı ile toplanmıştır. İstatistiksel analizler Statistica 7,0 paket programı kullanılarak yapıldı. Sonuçlar ortalama \pm standart sapma ya da sayı (%) olarak ifade edildi. İstatistiksel anlamlılık sınırı $p < 0,05$ değeri olarak kabul edildi. Çalışma ile ilgili olarak Trakya Üniversitesi Yerel Etik Kurulu'ndan izin alındı.

Bulgular: Eğitim grubu 90, kontrol grubu 100 olmak üzere toplam 190 anne çalışmaya katılmıştır. İlk altı ayda su, emzik, biberon, formül mama/ek gıda kullanılmama davranışının eğitim grubunda anlamlı derecede yüksek olduğu görülmüştür. İlk altı ay sadece anne sütüyle beslenme oranında anlamlı fark bulunmuştur. Biberon kullanımının altı aydan az sadece anne sütü vermeye neden olduğu saptanmıştır.

Çıkarımlar: Gebelerin anne sütü konusunda eğitilmesi halinde ilk altı ayda sadece anne sütü ile beslenme oranlarının ve sadece anne sütüyle beslenme süresinin arttırılabileceği sonucuna varılmıştır. (*Türk Ped Arş 2011; 46: 75-80*)

Anahtar sözcükler: Anne sütü, eğitim, emzirme

Summary

Aim: At present, training given during pregnancy has been shown to affect the beginning, percentage and duration of breast-feeding. The present study aims to inform expectant mothers about breast-milk and breast-feeding via a prenatal training and to emphasize the advantages of the training.

Material and Method: Trainings on and breast-milk were held for the pregnant womens on two days in a week. Each expectant mother was given prenatal training once. Data were collected via a questionnaire composed of 42 questions about breast-milk and breast-feeding. Statistical 7.0 package was used for statistical analysis. All numeric values were expressed as mean \pm SD and n (%). A p value of < 0.05 was considered statistically significant. This study was approved by the Trakya University Local Ethics Committee.

Results: A total of 190 mothers, 90 in training group and 100 in control group were included in the study. A significant difference in the breast-feeding percentage was found in the first six months. The bottle feeding was found to be the case of breast-feeding for less than six months.

Conclusions: It is concluded in the present study that the percentage and duration of feeding only with breast-milk could be increased if pregnant women are given training about breast-milk. (*Turk Arch Ped 2011; 46: 75-80*)

Key words: Breast-feeding, breast-milk, training

Giriş

Anne sütü gün içinde, öğünün süresince ve bebeğin vücut ağırlığına göre içeriği değişebilen tek canlı besindir. Annelerin emzirmeye başlama ve başarıyla sürdürebilmeleri için bilgi ve desteğe ihtiyaçları vardır (1). Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırmaları verilerine göre hayatın ilk iki ayında bebeklerin sadece %44'ü tek başına anne sütü ile beslenmektedir (2). Bebekler 3 aylık olduklarında sadece anne sütü ile beslenme oranı %16'ya düşmektedir (2,3). Yapılan kontrollü çalışmalar, gebelik sırasında emzirme eğitiminin emzirmenin başlamasını, oranını ve süresini önemli ölçüde etkilediğini ortaya koymaktadır. Emzirme konusunda sağlık çalışanı tarafından sağlanan destek, annenin bebeğini sadece anne sütü ile besleme süresini önemli oranda arttırmaktadır (3-5). Toplumumuzda ek besinlere erken başlama ve süttten erken kesme eğilimi nedeniyle, annelerin doğum öncesi eğitim programları ile bilinçlendirilmesi ve ilk altı ay sadece anne sütü ile beslenmeye özendirilmesi gerekmektedir (1). Anne sütü ile beslenmeyi desteklemek, bunun için uygun ortamı sağlamak konusunda sağlık çalışanına önemli görevler düşmektedir (1,2). Bu çalışmada, doğum öncesi dönemde anne sütü ve emzirme konusunda anne adaylarına verilen eğitimin emzirme oranı ve süresine etkisinin araştırılması ve eğitimin yararlarının vurgulanması amaçlanmıştır.

Gereç ve Yöntem

Çalışma evrenini, Trakya Üniversitesi Tıp Fakültesi Eğitim ve Araştırma Hastanesi'ne doğum yapmak üzere yatışı yapılan gebeler oluşturdu. Çalışma ile ilgili olarak Trakya Üniversitesi Yerel Etik Kurulu'ndan izin alındı. Anne sütü ile beslenme ve emzirme konusunda eğitimler araştırmacı tarafından haftada iki gün düzenlendi. Her anne adayına doğum öncesinde bir kez eğitim verildi.

Eğitim süreci

Eğitimde Türkiye Cumhuriyeti Sağlık Bakanlığı Ana Çocuk Sağlığı Genel Müdürlüğü ve İstanbul Üniversitesi Çocuk Sağlığı Enstitüsü tarafından hazırlanmış anne sütü ve emzirme ile ilgili eğitim kaseti kullanıldı (6). Yirmi dakikalık görsel eğitimin ardından, araştırmacı tarafından önemli noktalar özet halinde tekrar edildi. Annelerin, süre kısıtlaması olmadan anne sütüyle beslenme, emzirme ve bebeğin bakımı hakkında sorular sormalarına izin verildi, sorular araştırmacı tarafından ayrıntılı bir şekilde yanıtlandı.

Çalışmanın başında, çalışmaya katılacak anne adayları ile ilgili bir sayı belirlenmedi. Haftada iki gün olmak üzere altı aylık sürede ulaşılan tüm gebeler çalışmaya alındı.

Eğitim grubunu, eğitim günlerinde doğum yapmak üzere serviste yatışı olan anne adayları oluşturdu. Kontrol grubunu ise eğitim verilmeyen günlerde doğum servisine yatışı yapılan ve doğum sonrasında taburcu olan anneler oluşturdu. Kontrol grubundaki eğitim almayan annelere çalışmanın sonunda anne sütü ve emzirme konusunda eğitim verildi. Genel durumu iyi olmayan, riskli gebeler çalışmaya alınmadı. Eğitim grubu 90, kontrol grubu 100 olmak üzere toplam 190 anne çalışmaya katıldı.

Anket formu

Anket, araştırmacı tarafından bilgilendirilmiş olur formu eşliğinde açıklama yapıldıktan sonra izin alınarak uygulandı. Anket 42 soru içerecek şekilde hazırlandı. İlk altı soru ile annelerin yaş, sosyokültürel ve eğitim düzeyleri sorgulanarak, demografik özelliklerin emzirmeye etkisinin belirlenmesi amaçlandı. Doğum tartısı, haftası, doğum şekli sorularak bebeklerin özellikleri ile emzirme ilişkileri araştırıldı. On beşinci sorudan itibaren beslenme şekilleri ayrıntılı olarak sorgulandı. İlk emzirme zamanı, verilen ilk besin, emzirme sıklığı; su, formül mama, ek gıda kullanımı, sadece anne sütüyle beslenme süresi ve emzik-biberon kullanımı soruldu. Bu değişkenlerin emzirme oranlarına ve sadece anne sütüyle beslenme süresine etkisi araştırıldı. Son 10 soru ile annelerin, anne sütü hakkındaki bilgilerinin ölçülmesi planlandı. Bilgi düzeyi, sorulara verilen doğru cevaplar göz önüne alınarak; doğru yanıt sayısı 8 olanlar "iyi", 5-7 olanlar "orta", <5 olanlar "kötü" olarak değerlendirildi. Bilgi durumu ile emzirme oranları ve sadece anne sütü alma süresi arasındaki ilişki araştırıldı.

Anket sorularının ve yönlendirmelerin anlaşılabilirlik ve kullanılabilirlik özelliklerini belirlemek üzere, çalışma evreni dışından gelen farklı sosyoekonomik düzeylerden 10 anneye deneme uygulaması yapıldı ve gerekli düzeltmelerden sonra ankete son hali verildi. Annelere bebekleri altı aylık olduklarında ulaşıldı. Anket araştırmacı tarafından annelerle yüz yüze görüşülerek uygulandı.

İstatistiksel değerlendirme

Toplanan veriler, tanımlayıcı çözümlenmeler tamamlandıktan sonra, annelerin bebeklerini anne sütü ile besleme davranışlarını etkileyen değişkenleri belirlemek üzere oluşturulacak bir örnek üzerinden çözümlenmiş ve annelerin bu konudaki çeşitli özelliklerinin etkilerinin durumu ve boyutu ortaya konmuştur. Sonuçlar ortalama \pm standart sapma ya da sayı (%) olarak ifade edildi. Niceliksel değişkenlerin normal dağılıma uygunluğu tek örneklem Kolmogorov Smirnov test ile incelendi. Gruplar arası karşılaştırmalarda, normal dağılım gösteren değişkenler için bağımsız gruplarda t testi, normal dağılım göstermeyen değişkenler için Mann-Whitney U testi kullanıldı. Kategorik verilerin

gruplar arası karşılaştırılmasında ki-kare testi kullanıldı. Annelerin bilgi puanlarını, annelerin bebeklerine sadece anne sütü verme ve emzirme sürelerini etkileyen etmenleri belirlemede lineer regresyon analizi kullanıldı. Sürekli değişkenler arasında Pearson korelasyon, ordinal değişkenler arasında Kendall's Tau-b korelasyon testleri kullanıldı. İstatistiksel analizler Statistica 7,0 (Lisans kodu: 31N6YUCV38) paket programı kullanılarak yapıldı. İstatistiksel anlamlılık sınırı $p < 0,05$ değeri olarak kabul edildi.

Bulgular

Çalışmaya katılan annelerin demografik özellikleri Tablo 1'de verilmiştir. Demografik özellikler açısından eğitim ve kontrol grubundaki anneler arasında önemli bir farklılık saptanmadı. Eğitim grubundaki annelerin bebeklerinin ortalama doğum ağırlığı 3134 ± 613 gram iken, bu değer kontrol grubunda 3113 ± 620 gramdı. Doğum ağırlığı açısından iki grup arasında fark yoktu ($p=0,85$). Eğitim grubunda annelerin bebeklerinin 26 tanesi (%28,9), kontrol grubundakilerin ise 32 tanesi (%32) normal vajinal yolla doğmuştu ve bu yönden iki grup arasında önemli bir farklılık yoktu

Demografik özellikler	Eğitim grubu (n=90) Sayı (%)	Kontrol grubu (n=100) Sayı (%)	P
Yaş			
18-24 yaş arası	17 (18,9)	15 (15,0)	0,40
25-34 yaş arası	61 (67,8)	64 (64,0)	
35 yaş ve üstü	12 (13,3)	21 (21,0)	
Meslek			
Ev hanımı	58 (64,4)	63 (63,0)	0,76
Çalışıyor	32 (35,6)	37 (37,0)	
Öğrenim durumu			
Okur-yazar değil	1 (1,1)	4 (4,0)	0,84
Okur-yazar	1 (1,1)	1 (1,0)	
İlkokul	35 (38,9)	30 (30,0)	
Ortaokul	13 (14,4)	17 (17,0)	
Lise	22 (24,4)	27 (27,0)	
Üniversite	18 (20)	21 (21,0)	
Aylık gelir			
Asgari ücret	19 (21,1)	31 (31,0)	0,84
500-1500 TL arası	47 (52,2)	39 (39,9)	
1500 TL ve üstü	24 (27,7)	30 (30,0)	
Aile yapısı			
Çekirdek aile	79 (87,8)	82 (82,0)	0,88
Geniş aile	11 (12,2)	18 (18,0)	
Gebelikte sigara içme			
Evet	9 (10,0)	15 (15,0)	0,36
Hayır	81 (90,0)	85 (85,0)	

($p=0,55$). Eğitim grubunda annelerin bebeklerinin 51 tanesi (%56,7), kontrol grubundakilerin ise 56 tanesi (%56) kız idi ve cinsiyet yönünden iki grup arasında önemli bir farklılık saptanmadı ($p=0,52$).

Çalışmaya katılan annelerin bebeklerinin anne sütü ile beslenme ve emzirme verileri Tablo 2'de özetlenmiştir. Eğitim grubundaki annelerin 42'si (%46,7), kontrol grubundaki annelerin 48'i (%48) ilk yarım saatte bebeklerini emzirmişti ve iki grup arasında emzirmeye başlama zamanı açısından istatistiksel olarak anlamlı bir fark saptanmadı ($p=0,26$). Eğitim grubundaki annelerin 86 tanesi (%95,6); kontrol grubundaki annelerin ise 84'ü (%84) doğumdan

Özellikler	Eğitim grubu (n=90) Sayı (%)	Kontrol grubu (n=100) Sayı (%)	P
Anne sütü verme zamanı			
İlk yarım saatte	42 (46,7)	48 (48,0)	0,26
1. saatte	22 (24,4)	18 (18,0)	
2. saatte	16 (17,8)	15 (15,0)	
2. saatten sonra	10 (11,1)	19 (19,0)	
Verilen ilk besin			
Anne sütü	86 (95,6)	84 (84,0)	0,01
Formül mama	4 (4,4)	16 (16,0)	
Emzirme süresi			
5-10 dakika	29 (32,2)	53 (53,0)	0,05
10-15 dakika	34 (37,8)	29 (29,0)	
15-20 dakika	16 (17,8)	12 (12,0)	
>20 dakika	11 (12,2)	6 (6,0)	
Emzirme sıklığı			
Her istediğinde	53 (58,9)	67 (67,0)	0,64
Saatte bir	12 (13,3)	13 (13,0)	
İki saatte bir	14 (15,6)	11 (11,0)	
Üç saatte bir	11 (12,2)	9 (9,0)	
Su verme			
Evet	25 (27,8)	50 (50,0)	0,002
Hayır	65 (72,2)	50 (50,0)	
Emzik kullanımı			
Evet	33 (36,7)	58 (58,0)	0,003
Hayır	57 (63,3)	42 (42,0)	
Biberon kullanımı			
Evet	23 (25,6)	65 (65,0)	<0,001
Hayır	67 (74,4)	35 (35,0)	
Formül mama/ek gıda kullanımı			
Evet	29 (32,2)	72 (72,0)	<0,001
Hayır	61 (67,8)	28 (28,0)	
Sadece anne sütü verme			
Altı aydan az	29 (32,2)	72 (72,0)	<0,001
Altı ay	61 (67,8)	28 (28,0)	

sonra bebeklerine ilk besin olarak anne sütü vermişti. İlk besin olarak anne sütü verilmesi açısından iki grup arasında istatistiksel olarak anlamlı fark vardı ($p=0,01$). Eğitim grubundaki annelerden 34'ü (%37,8) 10-15 dakika, kontrol grubundaki annelerin ise 53'ü (%53) 5-10 dakika süreyle bebeklerini emzirmişti. İki grup arasında emzirme süresi açısından anlamlı fark yoktu ($p=0,05$). Her iki grupta da anneler bebeklerini sıklıkla her istediklerinde emzirmişti (eğitim grubunda %58,9; kontrol grubunda %67). Gruplar arasında emzirme sıklığı açısından fark yoktu ($p=0,64$). Eğitim grubundaki annelerin 25'i (%27,8), kontrol grubundaki annelerinin ise 50'si (%50) ilk altı ay içerisinde bebeklerine su vermişti. Bu yönden iki grup arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık vardı ($p=0,002$). Eğitim grubundaki annelerin 29'u (%32,2); kontrol grubundakilerin ise 72'si (%72,0) bebeklerine ilk altı ay içerisinde formül mama/ek gıda vermişti ve bu yönden iki grup arasında anlamlı bir

Bilgi Durumu	Eğitim grubu (n=90) Sayı (%)	Kontrol grubu (n=100) Sayı (%)	P
İyi	72 (80,0)	66 (66,0)	0,04
Orta	17 (18,9)	30 (30,0)	
Kötü	1 (1,1)	4 (4,0)	

Etmenler	Eğitim grubu (n=90)		Kontrol grubu (n=100)	
	GOO değeri	P	OR değeri	P
Anne yaşı	1,15 (0,99-1,33)	0,06	0,97 (0,99-1,33)	0,63
Gelir düzeyi	1,00 (0,99-1,00)	0,16	1,00 (0,99-1,33)	0,32
Bilgi düzeyi	0,72 (0,14-3,76)	1,00	1,48 (0,99-1,33)	0,99
İlk besin	0,19 (0,01-3,24)	0,25	0,51 (0,99-1,33)	0,54
İlk emzirme zamanı	1,86 (0,20-17,02)	0,58	0,64 (0,99-1,33)	0,64
Emzirme sıklığı	0,73 (0,09-5,41)	0,76	0,79 (0,99-1,33)	1,00
Sigara kullanımı	1,70 (0,23-12,75)	0,61	0,01 (0,99-1,33)	0,99
Emzik kullanımı	2,72 (0,66-11,25)	0,17	0,96 (0,99-1,33)	0,94
Biberon kullanımı	17,64 (4,09-75,95)	<0,001	7,72 (0,99-1,33)	<0,001

GOO: Göreceli olasılıklar oranı

farklılık tespit edildi ($p<0,01$). Biberon kullanma oranları eğitim grubunda 23 anne ile %25,6; kontrol grubunda 65 anne ile %65'ti ve bu yönden iki grup arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık vardı ($p<0,001$). Eğitim grubundaki annelerden 33'ü (%36,7), kontrol grubundaki annelerden ise 58'i (%58) emzik kullanmıştı. Emzik kullanma davranışı eğitim almayan annelerde istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde yüksekti ($p=0,003$).

Eğitim grubundaki annelerin 61'i (%67,8), eğitim almayan gruptakilerin ise 28'i (%28) bebeklerini ilk altı ay sadece anne sütüyle beslemişlerdi. Bu yönden eğitim alan ve almayan gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı fark vardı ($p<0,001$). Eğitim grubundaki bebekler ortalama 4,9±1,8 ay; kontrol grubundakiler ise ortalama 3,2±2,4 ay sadece anne sütü almıştı. Bu yönden de eğitim alan ve almayan gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı fark vardı ($p<0,001$).

Annelerin, anne sütünün özellikleri hakkındaki bilgi düzeyini belirlemek için sorulan 10 soruya verilen doğru yanıt sayısı eğitim grubunda ortalama 8,4±1,3; kontrol grubunda ise 7,7±1,6 idi. Bu yönden eğitim alan ve almayan gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı fark vardı ($p=0,03$). Eğitim grubundaki annelerin %80'inin, kontrol grubundakilerin ise %66'sının bilgi düzeyi iyiydi. Bu yönden de eğitim alan ve almayan gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı fark vardı ($p=0,04$). Tablo 3'te annelerin anne sütü ve emzirme konusunda bilgi düzeyleri verilmiştir.

Annelerin altı aydan az sadece anne sütü vermesine etki eden etmenler lojistik regresyon örneği ile incelendiğinde, biberon kullanımının her iki grupta da istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde altı aydan az sadece anne sütü vermeye neden olduğu saptandı (Tablo 4).

Tartışma

Günümüzde özellikle gelişmekte olan ülkelerde yaşamın ilk bir yılında birçok çocuk yetersiz ve dengesiz beslenme nedeniyle gelişen hastalıklar sonucunda yaşamını yitirmektedir. Doğumu izleyen ilk altı ay içinde bebeklerin sadece anne sütüyle beslenmesi sayesinde, gelişmekte olan ülkelerde beş yaş altı çocuk ölümlerinin %13 oranında azaltılabileceği bildirilmektedir (2). Anne sütü ile beslenme oranlarında yükselmeyi sağlayabilecek en önemli etmenlerden birisi annelere verilen eğitimidir. Literatürdeki birçok çalışma doğum öncesi dönemde verilen eğitimin sadece anne sütü alma süresini, yüzdesini ve toplam emzirme süresini olumlu etkilediğini göstermektedir (2,7,8). Ülkemizde, doğum öncesi dönemde sağlık çalışanı tarafından emzirme eğitimi verilen annelerin oranlarının %22,7 ile %53,7 arasında olduğu bildirilmiştir (9,10).

Çalışmamızda eğitim grubundaki annelerin bebeklerinin sadece anne sütü alma süreleri ortalama $4,8 \pm 1,8$ ay iken; kontrol grubunda $3,1 \pm 2,4$ ay idi. Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması 2003 sonuçlarında, sadece anne sütü alan bebeklerde ortalama emzirilme süresinin bir aydan daha az olduğu görülmektedir (2). Kaynar Tunçel ve ark.'ları (9) hastanelerinde takip edilen bebeklerin sadece anne sütü ile beslenme süresini ortalama $1,4 \pm 1,6$ ay bulurken; Ünsal ve ark.'ları (1) bölgelerindeki bebeklerin sadece anne sütü alma süresini $4,3 \pm 2,1$ ay olarak bildirmektedir. Bizim çalışmamızda sadece anne sütüyle beslenme süresi ülke genelinden yüksek bulunmuştur. Bu sonucu çalışmamızda annelere eğitim verilmesine ve hastanemizin "Bebek Dostu Hastane" olmasına bağlayabiliriz.

Çalışmamızda eğitim grubundaki annelerin bebeklerinin %67,8'i; kontrol grubundakilerin ise %28'i ilk altı ay sadece anne sütüyle beslenmiştir. Kavuncuoğlu ve ark.'ları (11) doğum öncesi dönemde emzirme eğitimi verdikleri annelerde yaptıkları değerlendirmede ilk altı ayda sadece anne sütüyle beslenme oranını 4-6 aylık bebeklerde %90,4 bulmuştur. Ülkemizde yapılan diğer çalışmalarda altıncı ayda sadece anne sütü ile beslenme oranlarının %8,7 ile %46 arasında değiştiği görülmektedir (1,11,12). Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması 2003 verilerine göre ise ilk altı ayda her beş çocuktan yalnız biri sadece anne sütü ile beslenmektedir (2). Dünyada sadece anne sütü ile beslenme oranlarına baktığımızda Avustralya'da yapılan iki ayrı çalışmada altıncı ayda tek başına anne sütüyle beslenme sıklığının %50'lerde olduğu bildirilmiştir (13,14). Norveç'te 6. ayda tek başına anne sütü verme oranı %7 (15); İtalya'da ise %42,3 bulunmuştur (5). Gonzales-Cossia ve ark.'larının (16) Meksika'da yaptıkları çalışmada altıncı ay sadece anne sütü alanların oranının %20,3 olduğu belirtilmiştir. Amerika Birleşik Devletleri'nde bu oran %14 olarak bildirilmiştir (17).

Çalışmamızda eğitim grubundaki annelerin %95,6'sı, kontrol grubundakilerin ise %84'ü ilk besin olarak bebeklerine anne sütü vermiştir. Ülkemizde çocukların %40'ının anne sütünden önce başka bir gıda aldıkları bildirilmiştir (2). Akyüz ve ark.'larının (18) yaptıkları çalışmada emzirmeden önce başka gıdalarla beslenen bebeklere en fazla formül mama (%15,0) ve şekerli su (%3,3) verildiği saptanmıştır.

Eğitim grubundaki annelerin %36,7'si emzik, %25,6'sı biberon kullandıkları; kontrol grubundaki annelerin ise %58'i emzik, %65'i biberon kullanmışlardır. Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması 2003 sonuçlarında altı aydan küçük bebeklerde biberon kullanma oranı %37 iken (2), Ünsal ve ark.'ları (1) bu oranı %63,5 olarak bildirmişlerdir.

Çalışmamızda anne yaşı, gelir düzeyi, bilgi düzeyi, ilk besin, ilk emzirme zamanı, emzirme sıklığı, emzik kullanımı,

biberon kullanımı, sigara kullanımının sadece anne sütü alma süresine etkilerini lojistik regresyon örneği ile incelediğimizde, biberon kullanımının her iki grupta da altı aydan az sadece anne sütü verilmesine neden olduğu görüldü. Ulusal ve uluslararası yayınlarda biberonla beslenen bebeklerde beslenmeyene göre, ilk altı ay sadece anne sütü ile beslenme yüzdelilerinin daha düşük ve emzirme süresinin daha kısa olduğu gösterilmiştir (1,19,20). Howard ve ark.'ları (19) çalışmalarında emzik ve biberon kullanımının, anne sütü alımını olumsuz etkilediğini saptamışlardır. Benzer şekilde, Dunn ve ark.'ları (20) doğum sonrası altıncı haftada emzirmeye düzenli devam etmeyen kadınların çoğunluğunun başlangıçta biberon kullanan anneler olduğunu bildirmişlerdir.

Sonuç olarak, annelere verilen emzirme desteği ve eğitimin çocuk sağlığı hizmetlerinin bir parçası olarak sunulmasının önemi gittikçe artmaktadır. Doğum öncesi dönemden başlayarak, gebelerin eğitim düzeyleri ve bireysel farklılıkları gözetilerek anne sütü ve emzirme konusunda sağlık çalışanı tarafından eğitilmesi halinde ilk altı ayda sadece anne sütü ile beslenme oranlarının ve sadece anne sütüyle beslenme süresinin artırılabilirliği görülmektedir.

Çıkar çatışması: Bildirilmedi.

Kaynaklar

1. Ünsal H, Altıhan F, Özkan H, Targan Ş, Hassoy H. Toplumda anne sütü verme eğilimi ve buna etki eden faktörler. Çocuk Sağ ve Hast Derg 2005; 48: 226-33. (Abstract) / (Full Text) / (PDF)
2. Kurtuluş YE, Tezcan S. Bebeklerin beslenme alışkanlıkları, çocukların ve annelerin beslenme durumu. Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması 2003; 12: 141-55.
3. Gartner LM, Morton J, Lawrence RA, et al. American Academy of Pediatrics Section on Breastfeeding. Breastfeeding and the use of human milk. Pediatrics 2005; 115: 496-506. (Abstract) / (Full Text) / (PDF)
4. Forster D, McLachlan H, Lumley J, Beanland C. Attachment to the breast and family attitudes to breastfeeding. The effect of breastfeeding education in the middle of pregnancy on the initiation and duration of breastfeeding: a randomised controlled trial. BMC Pregnancy and Childbirth 2003; 3: 5:1-12. (Abstract) / (Full Text) / (PDF)
5. Betrini G, Perugi S, Dani C, Pezzati M, Trochini M, Rubaltelli FF. Maternal education and the incidence and duration of breastfeeding: A prospective study. J Pediatr Gastroent Nutr 2003; 37: 447-52. (Abstract) / (Full Text) / (PDF)
6. Anne sütü ile beslenmede danışmanlık eğitim materyali. Türkiye Cumhuriyeti Sağlık Bakanlığı Ana Çocuk Sağlığı Genel Müdürlüğü ve İstanbul Üniversitesi Çocuk Sağlığı Enstitüsü, 2005.
7. Bağ Ö, Yaprak I, Halicioğlu O, Parlak Ö, Harputoğlu N, Astarçioğlu G. Annelerin anne sütü hakkındaki bilgi düzeyi ve sadece anne sütü ile beslenmeyi etkileyen psikososyal faktörler. İzmir Tepecik Eğitim Hastanesi Derg 2006; 16: 63-70. (Abstract)

8. Ekman KA, Todia W. Decision making regarding breastfeeding and bottle feeding by women cared for in an inner city hospital. *Obstetr & Gynecol* 2003; 101: 20.
9. Kaynar TE, Dündar C, Canbaz S, Pekşen Y. Bir üniversite hastanesine başvuran 0-24 aylık çocukların anne sütüyle beslenme durumlarının saptanması. *C.Ü. Hemşirelik YO Derg* 2006; 10: 1-6. (PDF)
10. Tansuğ N, Yılmaz Ö, Kasırga E, ve ark. Manisa bölgesinde emzirme uygulamaları. *Ege Padiatr Bül* 2006; 13: 155-61. (Abstract) / (PDF)
11. Kavuncuğolu S, Akın MA, Aldemir H. Bebek dostu hastanede emzirme eğitimi ve anne sütü ile beslenmeye etkisi. *Ege Padiatr Bül* 2005; 12: 147-50.
12. Uzunhan TA, Işık E, Karabayır N, Gökçay G, Baysal SU. Bir çocuk sağlığı izlem polikliniğinde emzirme oranlarının yıllara göre değerlendirilmesi. *Çocuk Derg* 2007; 7: 166-72. (Abstract)
13. Stamp GE, Casanova HT. A breastfeeding study in a rural population in South Australia. *Rural Remote Health* 2006; 6: 495. (Abstract)
14. Donath SM, Amir LH. Breastfeeding and the introduction of solids in Australian infants: data from the 2001 National Health Survey. *Aust N Z J Public Health* 2005; 29: 171-5. (Abstract) / (PDF)
15. Lande B, Andersen LF, Baerug A, et al. Infant feeding practices and associated factors in first six months of life: the Norwegian infant nutrition survey. *Acta Paediatr* 2003; 92: 152-61. (Abstract) / (PDF)
16. Gonzalez- Cossio T, Moreno-Macias H, Rivera JA, et al. Breast-feeding practices in Mexico: results from the Second National Nutrition Survey 1999. *Salud Publica Mex* 2003; 45: 477-89. (Abstract) / (Full Text)
17. Li R, Darling N, Maurice E, Barker L. Breastfeeding rates in the United States by characteristics of the child, mother, or family. The 2002 National Immunization Survey. *Pediatrics* 2005; 111: 31-7. (Abstract) / (Full Text) / (PDF)
18. Akyüz A, Kaya T, Şenel N. Annenin emzirme davranışının ve emzirmeyi etkileyen durumların belirlenmesi. *Koruyucu Hekimlik* 2007; 6: 331-5. (Abstract)
19. Howard CR, Howard FM, Langhear B, Eberly S. Randomized clinical trial of pacifier use bottle-feeding or cupfeeding and their effect on breastfeeding. *Pediatrics* 2003; 111: 511-8. (Abstract) / (Full Text) / (PDF)
20. Dunn S, Davies B, McCleary L, Edwards N, Gaboury I. The relationship between vulnerability factors and breastfeeding outcome. *JOGNN Clinical Research* 2006; 35: 87-97. (Abstract) / (PDF)